

НАЗЕМНІ МОЛЮСКИ (GASTROPODA, PULMONATA) СМТ. ЛЮБАР: ФАУНА,
ЕКОЛОГІЯ ТА ФЕНЕТИЧНА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ МАСОВИХ ВИДІВ

Шевчук О. В., Гарбар Д.А.

Кафедра ботаніки Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Дослідження структури наземних малакокомплексів дозволяють відповісти на ряд актуальних питань. Дослідження, проведені у другій половині ХХ ст. наочно довели, що в містах може мешкати значна кількість видів наземних молюсків – як представників вітчизняної фауни, так і синантропів, інтродукованих випадково разом із рослинами, ґрунтом або деревиною. Антропогенні зміни урбанізованих екосистем у поєднанні з антропохорією можуть призвести до утворення малакоценозів, що не мають аналогів в природних екосистемах і, без сумніву, заслуговують детальне дослідження. Крім того, без дослідження особливостей фауни і екології наземних молюсків в урбанізованому середовищі неможливо відповісти на такі актуальні питання як шляхи збереження видової різноманітності молюсків в містах, можливості їх використання для потреб біоіндикації. Міські малакокомплекси в Україні вивчені ще недостатньо, особливо в порівнянні з Німеччиною або Росією. Наявні в літературі дані, як правило, фрагментарні і констатують присутність деяких видів наземних молюсків в містах або в окремих міських біотопах. Цілеспрямовані дослідження міської малакофауни проведені на заході України на прикладі Львова. Активно вивчається останнім часом малакофауна Одеси, Миколаєва та Івано-Франківська. Розпочато подібні дослідження і на території Житомира. Однак ступінь дослідженості наземних малакокомплексів на території області залишається дуже низьким. Зокрема, повністю відсутні дані про видовий склад та поширення цих тварин на території Любарського району.

Метою дослідження є встановлення видового складу, особливостей поширення наземних молюсків та фенетична структура популяцій масових видів у смт. Любарі. Об'єкт дослідження - представники підкласу Легеневі (Pulmonata).

Матеріалом для роботи послужили збори наземних молюсків зроблені у період з вересня - жовтня 2010 до жовтня 2011 в межах смт. Любара. Наземних молюсків збирали і визначали за стандартною методикою. Використано 282 види молюсків з різних місць смт. Любара. Збір починався навесні, у період від танення снігу до початку активного росту трави, закінчився – у першій половині осені. Перші весняні збори були зорієнтовані на добре помітні у цей період порожні черепашки, наступні – на вивчення живих молюсків.

Фенетична різноманітність популяцій є важливою складовою біорізноманітності. Для порівняння ступеня цієї різноманітності у різних популяціях використовувалися показники, запропоновані Л. А. Животовським (1982). Показник внутрішньої популяційної різноманітності (μ) оцінює ступінь фенетичної різноманітності популяції, а частка рідкісних морф (h) – структуру цієї різноманітності.

У результаті дослідження різноманітних екосистем смт. Любара виявлено чотири види наземних молюсків *Helix pomatia*, *Tricia hispida*, *Cepeae vindobonensis*, *Succinea putris*. Виявлено, що найбільш широке розповсюдження на території смт. Любара має *Helix pomatia*, *Cepeae vindobonensis*, *Succinea putris*. У менших кількостях трапляється *Tricia hispida*. Найбільш представники наземних молюсків поширені на берегах річки Случ, заболочених луках, у затінених місцях паркових зон та садів. Менше видів трапляються на узліссях та чагарниках.